

הכל התחיל בגדר

מאת אדריכלית נוף ורדית צורנמל

צילום: גיא רז

לדבר בנשימה אחת על פרויקט הגדר ועל גדר כמו של... הבית הפרטי? האם יש קשר בין הדברים? האם אנו חיים בתקופה של גדרות?

ביקשנו להפנות לרגע את תשומת הלב שלנו, כמתכננים, אל הקצה, אל השוליים. רצינו לבחון מה קורה מעבר לתחום העבודה ב"פרויקטים" שאנחנו מתכננים. לבקר את התייחסויות והקייטונות שאנו יוצרים בתוכם. מה קורה מאחורי "הקו הכחול" המייצג את גבול התוכנית? מה המשמעות המרחבית של הקו הדק בתוכנית, התמים לכאורה, המופיע במקרא כ"מחסום אקוסטי"? מתי בדיוק התחילו לצמוח שלטי "גדר זמנית" מסביב לכל ערוגה שאנחנו נוטעים? והאם מישהו מתכוון להסיר אותם מתישהו? האם באמת נחוצה גדר סביב כל מתקן משחקים? איך מתכננים היום "שטח ציבורי פתוח" בלי המילה "פתוח"? (שלא לדבר על "ציבורי").

אני מבקשת לטעון כי תיחום, לביטוייו השונים, הנו תנאי להגדרת "מקום" מתוך המרחב. תיחום הנו חלק בלתי נפרד מן הנוף, מן התרבות. עבודתו של אדריכל הנוף עוסקת במידה רבה בהגדרתם של תחומים או בטשטושם. שינוי במערך המרחבי הוא תולדה של שינוי במערכים התרבותיים והפוליטיים אשר יצרו אותן. שינוי של תפיסות הוא המביא לצמיחתן של גדרות, לנפילתן של חומות.

האם אנחנו, כמתכננים, מודעים לכך? האם אנחנו מתמודדים עם התפיסות המנחות את העשייה התכנונית שלנו? האם אנחנו רואים את הגבול או שהגבול מגביל אותנו, בדיעבד?

המשתתפים ביום העיון: אמיר מילר, גיא רז, שולי הרטמן, נעמה מישר וקני הלפנד, רחלי מרחב, טלי אלון-מוזס ומיכל גינתי-טורנר צוות היגוי מרחב: רחלי מרחב, טלי אלון-מוזס, אמיר בלום, מיטל שנהר, ורדית צורנמל צוות מצומצם: רחלי מרחב, טלי אלון-מוזס, מיכל גינתי-טורנר, ורדית צורנמל.

ביותר שנבנה כאן, בר השוואה לרוחב היריעה של פרויקטים לאומיים כמו המוביל הארצי או פרויקט הייעור. בשעה שדחפורים פילסו דרכים ומנופי ענק הציבו, כמו קוביות לגו, ניצבי בטון אימתניים, המשכנו אנו להתמקד בעשייתנו, הנפרדת, ה"מקצועית" ובינתיים, מעצבי הנוף המשמעותיים ביותר קיבלו את החלטותיהם מסביב לשולחן הממשלה ובמפות שהנחונו על מכסה מנוע של טנדר מאובק בשטח.

אבל הגדר היתה רק קצה הקרחון. בתקופה האחרונה מהוות גדרות למיניהן אלמנט דומיננטי יותר ויותר בעיצובו של המרחב הציבורי הישראלי, בכל מקום ובכל קנה מידה. מתייחום והפרדה בין ישובים ושכונות ועד צמיחת גדר המגרש הפרטי, מגידור של פארקים ציבוריים ועד גידור של בתי קפה בתחום המדרכה העירונית. ומאז - עבר זמן. בינתיים נבנו הרבה קילומטרים של גדר.

כמתכננים, כאדריכלי נוף, המחשבה היתה שקהילה מקצועית צריכה ויכולה לדון בדברים, מתוך הכרה בכך של"סוגיות מקצועיות" אין קיום עצמאי המנותק מהמציאות, מנותק מהחיים.

אז מהן השאלות? האם הבעיה היא בכך שאין לגדר אדריכל נוף? האם אפשר בכלל לקיים דיון מקצועי העוסק בגדר? האם ניתן

כאשר העלינו בזמנו את נושא הכנס "גדרות והגדרות", היה בכך ביטוי למגוון התייחסויות וזוויות ראייה. רצינו לעסוק בנושאים שהם מעבר לפן הפרקטי של המקצוע - נושאים רחבים, הנוגעים בהיבטים של נוף ופוליטיקה ובתפר שבין אדריכלות נוף וחברה. החלטה זאת נבעה מתוך הכרה שנושאים רבים המשפיעים על העשייה המקצועית היומיומית שלנו - שאלות "חברתיות", "פוליטיות" אינן חלק מהשיח היומיומי המקצועי שלנו.

גם אנו מתבצרים בתוך גדרות משלנו. אנו מקימים חומות מקצועיות. אנו מגדירים את מעמדנו ומתגאים בעשייתנו המקצועית. אנו כורכים בחוברות כרומו צבעוניות את הישיגים המקצועיים ולא בכדי, אך האם יש ביכולתנו להתמודד עם שאלות מציקות, לא נעימות? האם אנו מסוגלים, כאנשי מקצוע, להתמודד עם משמעויות העשייה שלנו?

לא יכולנו להתעלם מכותרות העיתונים, שכבר אז תיעדו פרויקט אדיר מימדים. "הגדר", כפי שכונתה, "גדר ההפרדה" בשמה המלא, או "החומה", כפי שהיא מכונה בשאר העולם - אותו נחש בטון מתפתל העולה הרים וחוצה גיאיות כבר היתה אז בשלבי בניה. היינו עדים לצמיחתו של פרויקט עיצוב הנוף אדיר המימדים

מתוך דברי הפתיחה של ורדית צורנמל ליום עיון של איגוד אדריכלי הנוף, "גדרות והגדרות" שנערך ב-23.6.2005.